

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจกับระบบอุปถัมภ์โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบองค์การบริหารส่วนตำบลสองแห่ง คือองค์การบริหารส่วนตำบลแพกหนามแดงและองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวงพบว่า เมื่อรัฐได้มีการส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจโดยมีการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตัดสินใจในการจัดการผลประโยชน์ภายในชุมชนด้วยตนเอง การดำเนินการดังกล่าวได้ผลดีตามเป้าหมายของการกระจายอำนาจ คนในชุมชนให้ความสนใจต่อการดำเนินการขององค์กรปกครองท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและให้ความร่วมมือมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่ยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นดังเห็นได้จากการที่คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของคนเข้าไปเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แม้จะมีจำนวนผู้สมัครในบางหมู่บ้านเพียงไม่กี่คนและยังมีสมาชิกโดยตำแหน่งที่เป็นผู้นำในชุมชนซึ่งสามารถครอบครองอำนาจและทรัพยากรที่มีค่าในชุมชน มากกว่าผู้อื่นอยู่ในอบต.ด้วย แต่การกระทำต่างของผู้นำในชุมชนไม่สามารถกระทำได้เหมือนเดิมเพราะได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นขึ้นในชุมชน การกระทำใดๆที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมจะมีผู้ให้ความสนใจมีผู้รู้เห็นมาก หากบุคคลใดกระทำการอันเป็นผลเสียต่อชุมชน ย่อมถูกต่อต้านและโต้แย้งทั้งต่อหน้าและลับหลังซึ่งเป็นลักษณะที่ขัดกับระบบอุปถัมภ์ที่ดำรงอยู่ในชุมชนมานาน การกระจายอำนาจทำให้ระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนโดย สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงไปของระบบอุปถัมภ์อันเป็นผลมาจากการกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดังนี้

1. การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้ระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนแปลงโดยการเปลี่ยนแปลง สามารถจัดระดับได้ดังนี้

1.1 เป็นการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเอง

1.2 เป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนภูมิภาคกับส่วนบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชน

ชน

1.3 เป็นการเปลี่ยนแปลงระดับกว้างจากนอกชุมชน

1.1 เป็นการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเอง

ระบบอุปถัมภ์ในชุมชนทั้งสองแห่งมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยในตำบลแพกหนามแดงแม้ผู้อุปถัมภ์จะมีความพยายามสร้างความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่อไปเพื่อการครอบครองอำนาจและผลประโยชน์ในชุมชนแต่การกระทำดังกล่าวถูกโต้แย้งและแสดงความไม่เห็นด้วยโดยกลุ่มผู้รับการอุปถัมภ์ จนเป็นเหตุให้ระบบอุปถัมภ์เริ่มที่จะคลายตัวลงไป ผู้อุปถัมภ์ที่พยายามสร้างความสัมพันธ์

แบบอุปถัมภ์ยึดกับเรื่องผลประโยชน์มากกว่าเรื่องบุญคุณและการปกป้อง โดยเขาไม่คำนึงถึงเรื่องการปฏิบัติต่อกันอย่างด้อยที่ด้อยอาศัย มีการเอาเปรียบมากขึ้น จนผู้รับอุปถัมภ์ต้องประท้วงโต้แย้ง ละทิ้งการจงรักภักดี การนิ่งเฉย ตามระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิม การประท้วงการโต้แย้งเพราะไม่อาจทนต่อการเอารัดเอาเปรียบที่ผู้อุปถัมภ์กระทำได้ ผู้รับอุปถัมภ์ตระหนักในเรื่องความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลง การปฏิบัติตัวที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้เกิดการทำทนายอำนาจของผู้อุปถัมภ์เดิมโดยอาศัยอำนาจในการพัฒนาผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลและอำนาจในการคัดค้านผ่านสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเครื่องมือ การประท้วงและโต้แย้งดังกล่าวมีผลให้ทำให้ระบบอุปถัมภ์มีการคลายตัวลงไปเช่นเดียวกับในตำบลสวนหลวงระบบอุปถัมภ์กำลังคลายตัวและเกือบหมดไป อันเนื่องมาจากตัวผู้อุปถัมภ์เองที่ทำให้การอุปถัมภ์ลดลงไม่พยายามดำเนินความสัมพันธ์ต่อไปครองครองอำนาจและผลประโยชน์ของชุมชนแต่ผู้เดียวโดยไม่ให้การช่วยเหลือหรือปกป้องใครและนอกจากจากนั้น ตัวผู้รับการอุปถัมภ์มีการโต้แย้งอย่างรุนแรง การแสดงความคิดเห็นต่อการกระทำของผู้อุปถัมภ์มีมากขึ้นจนไม่อาจดำเนินความสัมพันธ์ได้เหมือนเดิม การอุปถัมภ์มีการคลายตัวจนเกือบจะกลายเป็นเรื่องของชนชั้น มีการรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์เป็นกลุ่มนายทุนที่ร่วมมือกันนอกองค์การบริหารส่วนตำบลและนอกชุมชนเพื่อเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในชุมชน แต่ก็ถูกต่อต้านโดยกลุ่มผู้รับอุปถัมภ์ที่รวมตัวกันเป็นชนชั้นเช่นกัน

1.2 เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนภูมิภาคกับส่วนบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับชุมชน และหัวหน้าชุมชน ในสวนหลวงเปลี่ยนแปลงไป การให้ผู้อุปถัมภ์ลดลง ผู้ที่เคยเป็นผู้รับอุปถัมภ์ ปฏิเสธการการอุปถัมภ์เช่นเดิม เปลี่ยนไปเรียกร้องผลประโยชน์ที่ตนเองพึงได้ตามระเบียบของทางราชการ ในขณะที่ผู้อุปถัมภ์ก็ยึดแต่เรื่องผลประโยชน์ไม่คำนึงถึงเรื่องการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ไม่มีการปกป้อง ไม่คำนึงว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องเดือดร้อน โดยสรุปแล้วเห็นได้ว่าต่างฝ่ายก็พยายามเอาตัวรอดพยายามป้องกันตนเองจากความเดือดร้อนที่เข้ามาโดยไม่จำกัดวิธีการ ไม่มีการยึดถือ ในคำพูด คำพูดเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ในแพรงหนามแดง ข้าราชการส่วนภูมิภาคยังให้การอุปถัมภ์ หัวหน้าชุมชนแต่การดำเนินความสัมพันธ์นั้นขึ้นอยู่กับ การตอบแทนกันอย่างสม่ำเสมอ หากขาดสิ่งนี้ไปก็จะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ไม่ยืนยาว

1.3 เป็นการเปลี่ยนแปลงระดับกว้างจากภายนอกชุมชน

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ภายนอกชุมชนที่พยายามเข้ามาสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ความสัมพันธ์ดังกล่าวในแพรงหนามแดง เปลี่ยนไป เป็นความสัมพันธ์ในเรื่องสัญญา มีการตกลงกันล่วงหน้า เป็นเรื่องเป็นทางการ ซึ่งแตกต่างจากระบบ

อุปถัมภ์ที่เป็นเรื่องไม่เป็นทางการ และไม่มีการตกลงกันล่วงหน้า ในสวนหลวงยังคงดำรงอยู่แต่มีความเปราะบาง หากไม่สามารถตอบสนองกันได้อย่างสม่ำเสมอ ก็มีโอกาที่จะเปลี่ยนไปในรูปสัญญา

2. การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลลดทอนระบบอุปถัมภ์ให้คลายตัวลงมากกว่าเสริมสร้างรักษา

การกระจายอำนาจในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้เกิดการโต้แย้งและแสดงความคิดเห็นด้วยในการใช้ระบบอุปถัมภ์ ระบบอุปถัมภ์ถูกลดทอน แม้ผู้อุปถัมภ์จะมีความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์ โดยอาศัยการกระจายอำนาจที่ได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น เข้าครอบครองและควบคุมอำนาจในชุมชน แต่ก็ไม่อาจกระทำได้เพราะถูกโต้แย้งคัดค้าน การโต้แย้งคัดค้านมีผู้ให้การสนับสนุนมากขึ้น จนการดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ลดลง

ระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ การดำเนินความสัมพันธ์ อยู่บนพื้นฐานของการคำนึงถึงเรื่องการค้ารงชีวิตอย่างปกติสุขการปฏิบัติต่อกัน มีความระแวงระวังไม่ให้แต่ละฝ่ายได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากการกระทำของอีกฝ่าย การช่วยเหลือกันมีอย่างรอบด้าน ความสัมพันธ์มีลักษณะเข้มแข็งและยืนนาน คำนึงถึงเรื่องบุญคุณ และการตอบแทนด้วยความภักดี ในตำบลแพรกหนามแดงและสวนหลวงการดำเนินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ไม่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่น การดำเนินความสัมพันธ์ ระหว่างเจ้าที่ดินกับ ผู้เช่า เจ้าของสวนมะพร้าว กับผู้เช่าสวนทำกิน นายกับไพร่ทาส นักเลงกับชาวบ้าน เจ้าของเงินกับผู้กู้เงิน เจ้าของสวนกับผู้เช่าต้นมะพร้าว เป็นไปในลักษณะที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีความมุ่งหวังให้แต่ละฝ่ายได้มีการกินคืออยู่คือการช่วยเหลือและการตอบแทนมิให้กันอย่างสม่ำเสมอทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ ผู้อุปถัมภ์ซึ่งมีฐานะตำแหน่งทางเศรษฐกิจสูงกว่าให้การช่วยเหลือและปกป้องมิให้ผู้รับการอุปถัมภ์ได้รับความเดือดร้อน ในขณะที่ผู้รับการอุปถัมภ์อุทิศตนคอยรับใช้ด้วยความภักดีและสำนึกในบุญคุณ การช่วยเหลือตอบแทนกันทั้งสองฝ่ายมีความหลากหลายและรอบด้าน สัมพันธ์กันเป็นครอบครัว การครอบครองทรัพยากรในการผลิตเช่นที่ดินแต่เพียงผู้เดียวรวมทั้งการหาประโยชน์จากทรัพยากรนั้นเพื่อความร่ำรวยเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาและยอมรับได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้ปรากฏในแพรกหนามแดงและสวนหลวงดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 และเป็นไปตามที่อดินได้กล่าวไว้ว่า เป็นความสัมพันธ์แนวตั้ง เป็นความสัมพันธ์ที่คงที่สม่ำเสมอปฏิบัติต่อกันด้วยความถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการแสดงออกตามแนวคิดที่เรียกว่าบุญคุณ

แต่ระบบอุปถัมภ์มิได้ดำรงอยู่โดยไม่เปลี่ยนแปลง ระบบอุปถัมภ์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปและไม่ปรากฏภาพที่ชัดเจน ภัยธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การขยายหน่วยงานของรัฐ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนแปลงไป ความร้นแค้นอันเกิดจากอุทกภัยหรือการที่มีน้ำเค็มเข้าท่วมในบางพื้นที่ ความเดือดร้อนที่มีมากขึ้น การผลิตในภาคเกษตรกรรมไม่ได้

ผลตามที่ได้คาดไว้ เกิดหนี้สิน การพัฒนาการผลิตแบบใหม่ มีระบบการค้าแบบทุนนิยม การพัฒนาถูกดึงเข้ากับการดำเนินการของรัฐ การปกครองมิได้อยู่แค่ชุมชนเดียวตามลำพัง เช่นเดียวกับ ชีวิตการผลิตที่เปลี่ยนไปจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อขาย โครงสร้างพื้นฐานต่างๆเข้าสู่ชุมชนโดยการจัดการของรัฐ เช่น ถนนธนบุรี - ปากท่อ ที่ตัดผ่านทำให้ ต.แพรกหนามแดงแยกเป็นสองส่วน สะพานข้ามแม่น้ำแม่กลอง ในตำบลสวนหลวง ที่ทำให้การคมนาคมระหว่างตำบลสะดวกรวดเร็ว การเดินทางไปติดต่อกับราชการไม่ต้องข้ามเรือเหมือนเดิม รวมถึง การทำระบบการส่งน้ำ คันชลประทาน และการจัดสร้างสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการผลิตและการปกครอง

การดำเนินการเช่นนี้ทำให้เกิดการแข่งขันในการครอบครองทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชน เช่นที่ทำกิน แหล่งน้ำ มีทั้งผู้ที่สามารถครอบครองทรัพยากรได้มากและเพียงผู้เดียว และผู้ที่ไม่มีโอกาสครอบครองทรัพยากรได้ หลายคนต้องเสียทรัพยากรในการผลิตไป มีหนี้สินมากมายพวกเขาไม่อาจทนต่อความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ได้จึงจำเป็นต้องเข้ารับการอุปถัมภ์โดยไม่สามารถต่อรองหรือร้องขอใดๆได้ ในขณะที่ผู้ที่สามารถครอบครองปัจจัยการผลิตได้มากกว่าคนอื่น ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ สามารถกำหนดการตอบแทนได้โดยผู้รับอุปถัมภ์ไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ การเอาเปรียบมีมากขึ้นโดยที่รัฐเป็นผู้กระทำ ทั้งการขยายตัวของการค้าแบบทุนนิยมและการออกกระบวนระเบียบกฎหมายเพื่อรองรับการครอบครองทรัพยากรในการผลิต ผู้อุปถัมภ์มีโอกาสเอาเปรียบผู้รับการอุปถัมภ์ที่ไม่อาจตอบแทนได้อย่างเต็มที่ เช่นเจ้าของที่ทำบ่อปลาที่ขึ้นค่าเช่าหรือเจ้าของสวนที่เรียกเก็บค่าเช่าเพิ่ม ความสัมพันธ์เปลี่ยนไปยึดผลประโยชน์มากขึ้นเช่นเดียวกับที่ สกอตต์ได้เคยกล่าวไว้ว่า ระบบเศรษฐกิจ อธิปไตยของตลาดและทุนนิยมส่งผลให้มีการมองเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น ความยั่งยืนของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เริ่มลดลง มีการผูกพันระยะเวลาสั้น การช่วยเหลือและการตอบแทนทำได้เฉพาะด้าน ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อต่อมารัฐได้จัดให้มีการกระจายอำนาจ ในรูปองค์กรปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่าง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล การกระทำดังกล่าวส่งผลให้ระบบอุปถัมภ์ที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง ยิ่งเปลี่ยนแปลงไปอีก รวมถึงก่อให้เกิดการจัดระเบียบใหม่ในชุมชนด้วย

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล กระทบต่อสิ่งที่มีอยู่เดิมในชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้านที่ต้องคำนึงถึงบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ระบบทางเศรษฐกิจที่มีการพัฒนามากขึ้น คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดทำสาธารณูปโภค และมีโอกาสเลือกตั้งคนในชุมชนเข้าไปเข้าไปเป็นตัวแทนเพื่อทำงานในองค์กรปกครองท้องถิ่น การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความสงบสุขในการทำงานและการดำรงชีพ รวมถึงผู้ที่เคยมีอำนาจเป็นผู้ปกครองเป็นผู้นำในชุมชน หรือแม้กระทั่งผู้ที่เคยครอบครองทรัพยากรในการผลิตเอาไว้ บุคคลเหล่านี้ต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเรื่องการครอบครองทรัพยากรในการผลิตในการดำรงชีพ อาจมีบางคนต้องสูญเสียทรัพยากร ไป ต้องสูญเสียอำนาจ โดยถูกองค์กรปกครองท้องถิ่นบั่นทอนไป ในขณะที่หลายฝ่ายเช่นผู้นำในชุมชนอาจมีอำนาจและสามารถครอบ

ครองทรัพย์สินได้มากขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับและสามารถให้สิ่งที่ครอบครองได้มากขึ้นเพื่อการแสวงหาประโยชน์ต่อไป

ผู้ที่สามารถเข้าครองทรัพย์สินมีโอกาสเพิ่มพูนอำนาจในการแสวงหาและดูแลสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมเอาไปครอบครองแต่เพียงผู้เดียวและไม่แบ่งปันให้ใคร เขาสามารถใช้ทรัพย์สินที่ครอบครองอยู่ในการอุปถัมภ์ผู้รับการอุปถัมภ์ได้เท่าที่เขาต้องการ แต่การอุปถัมภ์กันนั้นไม่ได้มีลักษณะที่เหมือนเดิม ไม่เป็นตามที่คิดได้เคยกล่าวไว้ มันมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ทั้งลักษณะการดำเนินความสัมพันธ์ที่จากเดิมเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ มาเป็นความสำคัญที่เป็นทางการ มีการวัดค่า ตีค่าเป็นตัวเงิน ไม่มีความเกรงใจต่อกันยึดเรื่องผลประโยชน์มากกว่าเรื่องบุญคุณ ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนในการดำเนินความสัมพันธ์ การประพฤติปฏิบัติของผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ที่ต่างฝ่าย ไม่คำนึงว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องเดือดร้อน ผู้อุปถัมภ์ไม่ได้คำนึงถึงความยั่งยืนของความสัมพันธ์ มีเพียงการแสวงหาผลประโยชน์ ในระยะสั้น คำนึงถึงแค่เรื่องผลประโยชน์เรื่องทางวัตถุ โดยไม่คำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์ทางจิตใจ เช่น การเป็นห่วงเป็นใย หรือความปรารถนาดีต่อกัน มีแต่การพยายามแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัวเองและพวกพ้อง โดยไม่คำนึงว่า สิ่งที่ทำนั้นจะเป็นการชู้ริคและเอาเปรียบ ผู้รับอุปถัมภ์เพียงใด ไม่สนใจว่าผู้รับอุปถัมภ์จะเดือดร้อนหรือต้องลำบากเพียงใด

การให้ประโยชน์หรือการช่วยเหลือ กระทำเพียงแค่เท่าที่จำเป็น และเฉพาะด้านไม่มีความหลากหลาย เพียงเพื่อให้ผู้รับอุปถัมภ์รู้สึกว่ายังมีการดำเนินความสัมพันธ์และสามารถใช้งานผู้รับอุปถัมภ์ได้ต่อไป สามารถฉวยโอกาส ใช้ประโยชน์จากความภักดีที่ผู้รับอุปถัมภ์ยังมีให้อยู่ หรือในบางครั้งก็เพื่อให้ผู้รับอุปถัมภ์เข้ามาอยู่ในกระบวนการของการทำความผิดด้วย ผู้รับอุปถัมภ์อุปถัมภ์จึงต้อง นิ่งเงียบและยอมทำตาม โดยไม่สมัครใจ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการปิดปาก ผู้รับการอุปถัมภ์บางคนก็เปลี่ยนไปคำนึงถึง แต่เรื่องผลประโยชน์ ไม่มีความรู้สึกภักดีต่อผู้อุปถัมภ์ มองแต่เรื่องการช่วยเหลือที่ผู้อุปถัมภ์มีให้หากให้การช่วยเหลือไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือ งคให้การช่วยเหลือ ไม่ให้ประโยชน์เหมือนเดิม ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะเปลี่ยนไปสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่นที่ให้ประโยชน์มากกว่าหรือมีความสามารถให้ประโยชน์ได้เท่าที่ต้องการ เมื่อผู้อุปถัมภ์หมดประโยชน์ก็จะเลิกสร้างความสัมพันธ์ อาจมีอยู่บ้างที่ผู้รับอุปถัมภ์บางคนยังยึดถือความเชื่อ คำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องบุญกรรมการตายแล้วเกิดใหม่ เรื่องชาติกำเนิดที่ไม่เท่ากัน มีการประนีประนอม ถ่วงจะขัดแย้งและเกิดความรุนแรง ไม่อยากทะเลาะกับใครซึ่งหน้า มีความเกรงใจ เคารพในเรื่องบุญคุณจนไม่อาจโต้แย้งหรือเรียกร้องอะไรจากใคร ไม่กล้าแสดงความสงสัยในการกระทำของคนอื่น จนต้องยอมให้คนอื่นเอาเปรียบ เพราะเกรงใจกัน ไม่กล้าร้องเรียน ไม่กล้าฟ้องร้อง ยึดถือเรื่องการให้อภัย จนอาจเกิดเป็นลักษณะการนิ่งเฉย และมักพูดกันว่า “เรื่องแค่นี้ ให้อภัยเขาเถอะ ถือว่าเป็นกรรมเก่า” แต่การยึดถือแต่เรื่องบุญคุณและมีความเกรงใจไม่กล้ากระทำการใดๆที่จะก่อความเดือดร้อนให้

แก่ผู้อุปถัมภ์แต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่อาจกระทำต่อไปได้ตลอด ผู้อุปถัมภ์ลดให้การช่วยเหลือลงเรื่อยๆ กคชี่และเอาเปรียบจนผู้รับอุปถัมภ์ไม่อาจทนต่อไปได้ ผู้รับอุปถัมภ์ที่เคยยึดความภักดีจึงจำเป็นต้องออกมาเรียกร้องความเป็นธรรมให้กลับคืนมา แต่การกระทำดังกล่าวไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์แบบเดิมที่มีแก่นแกนอยู่ที่บุญคุณและความจงรักภักดีกลับมาได้ ผู้รับการอุปถัมภ์ไม่สามารถยึดถือความสัมพันธ์แบบเดิมอยู่ได้อีกต่อไป ในขณะที่ความเคียดแค้นและความแค้นมีมากกว่า แม้เขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เคยมีการประนีประนอม สภาพแวดล้อมดังกล่าวอาจทำให้คนไม่กล้าทะเลาะหรือโต้แย้งกับใคร

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันนี้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการประนีประนอมได้เปลี่ยนไป อันเป็นมาผลจากระบบเศรษฐกิจและการกระจายอำนาจ สภาพดังกล่าว เปิดโอกาสการเรียกร้อง สิ่งที่เขาได้ครอบครอง หากมีผู้อื่นมาแก่งแย่งหรือเอาเปรียบแย่งชิงสิ่งที่เขาควรจะได้ไปครอบครองแต่ผู้เดียวหรือกลุ่มเดียว พวกเขาที่มีสิทธิที่จะแย่งชิงโต้แย้งหรือกระทำการอื่นใด ที่อาจมีความรุนแรง ทะเลาะเบาะแว้ง อาจมีการใช้กำลังและอาวุธเข้าทำลายกันจนต้องมีการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน

อาจมีหลายคนที่มองว่า การทะเลาะ เบาะแว้ง การใช้ความรุนแรง เพื่อครอบครองผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ชั่วร้าย แต่ผู้วิจัยมองในทางตรงข้าม การทะเลาะกัน การใช้ความรุนแรง เพื่อปกป้องผลประโยชน์นั้นเป็นสิ่งที่ดี เพราะการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้ที่อยู่ในอาณาบริเวณของการแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์ที่ตนพึงได้นั้น รู้สึกหวงแหน รู้ดีกว่าสิ่งที่ตนได้มานั้นมีคุณค่า และควรรักษาเอาไว้ ผลประโยชน์ที่ควรรักษาไว้นั้นเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมที่มีคุณค่าไม่ควรปล่อยให้ผู้อื่นผู้ใดนำไปยึดครองแต่ผู้เดียว การแสดงความสงสัย การโต้แย้ง และการแสดงออกอย่างไม่เกรงใจกัน การแสดงความไม่เห็นด้วย ต่อการเล่นพรรคเล่นพวกและการนำผลประโยชน์ของส่วนรวมไปใช้ส่วนตัวนั้น เป็นการกระทำที่ถูกต้อง การกระทำดังกล่าวถือได้ว่า เป็นการสนับสนุนการกระจายอำนาจที่ต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม แม้การแย่งชิงอำนาจผลประโยชน์จะก่อให้เกิดความรุนแรง แต่การทำเช่นนั้นก็อยู่ในกรอบของประชาธิปไตย การกระจายอำนาจก่อให้เกิดกลุ่มที่หลากหลาย ที่เข้ามาตรวจสอบ คัดค้านซึ่งกันและกัน การวางเฉย และยอมรับการกระทำของผู้ที่มีฐานะตำแหน่งที่มุ่งแสวงหาประโยชน์และเฟื่องฟูการช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียวเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นสิ่งที่เหนียวรั้งการกระจายอำนาจ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นที่ตอบสนองการกระจายอำนาจได้ดี เป็นองค์กรที่มีสมาชิกจากการเลือกตั้ง มีเจ้าหน้าที่ มาทำงานร่วมกัน ส่วนราชการมีการเพิ่มพูนความรู้ให้ เมื่อรูปแบบขององค์กรมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ทุกคนที่เข้ามามีจุดประสงค์ไปในทิศทางที่จะพัฒนาร่วมกันและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และนอกจากนั้นแล้วยังมีการทำงานร่วมกับข้าราชการประจำที่เข้ามาให้คำแนะนำ ความเกรงใจจึงค่อยๆน้อยลง การที่มีกฎหมายเข้ามากำหนดการ

ปฏิบัติทำให้คนระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น การมีกฎหมายบังคับทำให้ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายต้องตระหนักถึงคุณประโยชน์และบทลงโทษที่มีอยู่คู่กัน

โครงการแต่ละโครงการต้องใช้การตัดสินใจด้วยเหตุผลที่หลากหลายมากขึ้น สมาชิกมีโอกาสทำความเข้าใจและแสดงออกมากขึ้น โดยใช้กระบวนการในที่ประชุม และแม้ว่าสมาชิกบางคนหรือคนในท้องถิ่นอีกจำนวนหนึ่งอาจคำนึงถึงเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปบ้าง แต่ความคิดเช่นนั้นจะค่อยๆเปลี่ยนไป โดยเกิดจากการเห็นประโยชน์ของการพัฒนาภายใต้การดำเนินการขององค์การปกครองท้องถิ่น เช่นการพัฒนาคมนาคมขนส่งให้ดีขึ้น การพัฒนาสื่อต่างๆดีขึ้นคนในท้องถิ่นรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็ว สามารถมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับโดยภาพรวมจากการพัฒนางานทำให้ทุกคนเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวน้อยลง เขาจะมาแบ่งปันความรู้สึกนึกคิดและทุ่มเทให้กับประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นเพราะว่าประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นพวกเขาเองก็ได้รับในสิ่งที่เรียกว่าเป็นความสบายใจเป็นความภาคภูมิใจของพวกเขา การเห็นประโยชน์ของส่วนรวมและความภาคภูมิใจอาจมีมากพอที่คนในชุมชนจะให้ความสำคัญและไม่กลับไปยึดถือในระบบอุปถัมภ์ที่มีแก่นแกนเปลี่ยนไป

แม้เราจะไม่สามารถเรียกร้องให้ระบบอุปถัมภ์แบบดั้งเดิมที่มีแก่นแกนอยู่กับเรื่องบุญคุณและความจงรักภักดีกลับมาหรือทำให้ระบบอุปถัมภ์หมดสิ้นไปได้แต่เราสามารถให้ประโยชน์จากระบบอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนไปได้ ระบบอุปถัมภ์ที่เปลี่ยนไปเกี่ยวข้องกับเรื่องการเล่นพรรคเล่นพวกและการสนับสนุนให้เครือข่ายคิลาฮาลานสามารถเข้ามาเป็นฐานอำนาจในองค์กรปกครองท้องถิ่น แม้เราไม่อาจห้ามการใช้อำนาจและอิทธิพลเพื่อให้เครือข่ายของกลุ่มผู้อุปถัมภ์สามารถเข้าทำงานในส่วนองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือแม้กระทั่งส่วนราชการระดับอื่นๆที่สูงขึ้นไปแต่เราสามารถจัดการกับผู้อุปถัมภ์ที่อาจมีหลายกลุ่มได้โดยการ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาทำงานในส่วนราชการหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นให้สูงกว่าปกติหรืออาจเลือกเอาเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้ที่เข้ามาโดยวิธีพิเศษหรือเรียกได้ว่าการฝาก การกระทำเช่นนี้ก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่าง ผู้ที่ฝากหรือเป็นผู้อุปถัมภ์ด้วยกัน ทำให้ได้คนที่มีความสามารถสูงที่สุดในขณะนั้นเข้ามาร่วมทำงานในองค์กรที่ยังมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ที่มีแก่นแกนเปลี่ยนไป

นอกจากนั้นแล้วการพูดถึงหรือใช้คำว่าระบบอุปถัมภ์ อาจจะต้องระมัดระวังให้มากเพราะ

1. ระบบอุปถัมภ์ เกิดมานานและเปลี่ยนไปมาก เช่น ไม่คำนึงถึง ความจงรักภักดี แต่ให้ความสำคัญเรื่องผลประโยชน์ การจะใช้ระบบอุปถัมภ์ก็ต้องใช้กันอย่างระมัดระวังมากขึ้น
2. เดิมทีระบบอุปถัมภ์ อาจมีแก่นแกน อยู่ที่ความจงรักภักดี ต่อมา แก่นแกนนี้อาจสูญสลาย ถูกแทนที่โดยผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการ ผูกพัน กับตัวบุคคลหนึ่งในช่วงสั้นๆ ผันแปรได้ง่ายมากขึ้น คำถามก็คือ เมื่อแก่นแกน หายไป มันยังเป็นระบบอุปถัมภ์หรือไม่ หรือพูดได้อีกอย่างว่าเป็นเพียงความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ไม่ได้เป็นระบบอีกต่อไปแล้ว อาจเป็นแค่ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลของทุนของผลประโยชน์

3. ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ใช่ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อีกต่อไป แต่มีระบบเชิงพาณิชย์ เป็นแกนกลาง การพูดเรื่องนี้ใจ บุญคุณเป็นการแอบอ้าง

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการใช้คำว่าระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ จำเป็นต้องคำนึงว่ามีการเปลี่ยนแปลงแก่นแท้ของระบบอุปถัมภ์ ไปแล้วหรือไม่ แค่ไหน อย่างไร ความสัมพันธ์ที่มีเรื่อง ผลประโยชน์ หรือทุน เข้ามาแทรกแซง หรือมีอิทธิพลมาก เป็นความสัมพันธ์ที่เข้ามาทำลาย หรือเลือกใช้ประโยชน์หรือเลือกรักษาบางส่วนของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ไว้แค่ไหนอย่างไรนั้นเป็นเรื่องสำคัญโดยพื้นฐานที่มีผู้กล่าวถึงไว้แล้วเช่น สก๊อตต แต่เรื่องที่เป็นใจกลางสำคัญของเรื่องพื้นฐานดังกล่าว ก็คือ การมีโอกาสมากขึ้น การเกิดมีความหลากหลายท่ามกลางการสามารถตั้งคำถาม เสนอข้อสงสัยให้เหตุผลในมุมมองและจุดยืนของคนรวมไปถึง การสามารถแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วย การไม่เกรงใจ การโต้แย้งคัดค้าน ซึ่งทั้งหมดดังกล่าวเกิดขึ้นได้มากขึ้นก็เพราะการเสริมสร้างการกระจายอำนาจให้เกิดขึ้นในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชนตำบลหมุ่มบ้าน ที่เป็นเนื้อหาสำคัญของงานศึกษาชิ้นนี้